

UDENRIGSMINISTERIET
Center for Europa og Nordamerika

EKN, sagsnr.: 2017-13197
Den 29. november 2017

Rådsmøde (udenrigsanliggender) den 11. december 2017

SAMLENOTAT

1. Irak	2
2. Mellemøsten	4
3. EU's forhold til Thailand.....	6

1. Irak

KOM-dokument foreligger ikke.

Nyt notat.

1. Resumé

På rådsmødet (udenrigsanliggender) den 11. december 2017 forventes der en drøftelse af situationen i Irak. Drøftelsen ventes først og fremmest at tage bestik af den seneste udvikling i Irak, herunder kampen mod ISIL og hændelserne i den kurdiske region. Drøftelsen skal bidrage til udviklingen af EU's kommende strategi for Irak, som forventes vedtaget på Rådsmødet (udenrigsanliggender) i januar 2018.

2. Baggrund

Den seneste udvikling i Irak har været præget af ISIL's militære tilbagegang og voksende spændinger mellem den irakiske centralregering og den regionale kurdiske regering (KRG).

Som reaktion på den vejledende kurdiske folkeafstemning om selvstændighed den 25. september 2017 tog irakiske sikkerhedsstyrker kontrol med en række omstridte områder, herunder det olierige Kirkuk, som KRG har kontrolleret siden 2014. Centralregeringen i Bagdad havde på forhånd advaret imod afholdelsen af folkeafstemningen, ligesom USA, EU og Tyrkiet havde frarådet den med henvisning til, at situationen i stedet bør løses via en politisk dialog. I kølvandet på den irakiske fremrykning trådte daværende præsident for KRG, Masoud Barzani, tilbage. KRG ledes nu af premierminister Nichirvan Barzani (den tidligere præsidents nevø).

De grundlæggende uenigheder mellem centralregeringen i Bagdad og KRG er fortsat uløste. EU har opfordret parterne til at indgå i en politisk dialog med udgangspunkt i den irakiske forfatning for at finde en bæredygtig løsning, som også tilgodeser de kurdiske aspirationer om selvbestemmelse. EU har meddelt, at man står klar til at støtte en sådan proces.

Selvom den irakiske premierminister Haidar al-Abadi indenrigspolitisk står stærkt efter succeserne i den militære kampagne mod ISIL og sin handlekraft over for det kurdiske selvstyre, er han udfordret af den betydelige pro-iranske indflydelse i landet. Abadi er nødt til at sikre inklusionen af både sunnier og kurdere, hvis han skal lykkes med sin reformdagsorden, som er central for at sikre langvarig stabilitet i Irak.

De sidste ISIL-kontrollerede områder i Irak ventes snart befriet. Nedkæmpelsen af det "fysiske kalifat" betyder ikke, at ISIL ikke længere udgør en trussel. Der vil fortsat være behov for fokuserede militære og civile indsatser for at sikre stabiliteten i Irak. EU kan spille en vigtig rolle i det fremtidige arbejde med at stabilisere og genopbygge Irak. Derfor er timingen for vedtagelsen af en EU-strategi for Irak også nyttig.

EU vedtog den 16. marts 2015 en regional strategi for Syrien og Irak. Siden blev EU-strategien for Syrien vedtaget den 3. april 2017, og der arbejdes nu på en selvstændig EU-strategi for Irak. Europa-Kommissionen og EU's Fælles Udenrigstjeneste forventes inden årets udgang at offentliggøre en fælles meddelelse, der indeholder elementer til den nye strategi.

Selve strategien forventes at blive vedtaget via rådskonklusioner på det kommende rådsmøde i januar 2018.

3. Formål og indhold

På rådsmødet (udenrigsanliggender) den 11. december 2017 ventes der først og fremmest en drøftelse af situationen i Irak, der vil tage bestik af den seneste udvikling i Irak, herunder hændelserne i det kurdiske område. Drøftelsen skal bidrage til udviklingen af EU's kommende strategi for Irak, som forventes vedtaget på Rådsmødet i januar 2018.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

5. Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant.

6. Gældende dansk ret

Ikke relevant.

7. Konsekvenser

Drøftelsen af Irak forventes ikke at have konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet, erhvervslivet eller beskyttelsesniveauet.

8. Høring

Sagen har ikke været sendt i høring

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Der forventes generel enighed om EU's fortsatte støtte til politisk dialog mellem KRG og centralregeringen i Bagdad. Der forventes desuden generel enighed om at fastholde støtten til premierminister Abadi og reformdagsordenen, som også anses som en måde at skabe en modvægt til den iranske indflydelse i Irak. Der forventes bred enighed om nødvendigheden for inklusion af sunnier og kurdere i de irakiske magtstrukturer.

10. Regeringens foreløbige generelle holdning

Fra dansk side lægges der vægt på, at EU aktivt støtter den nødvendige politiske dialog mellem KRG og centralregeringen i Bagdad samtidig med, at man understreger sin støtte til et forenet Irak. Det er afgørende for Iraks stabilitet, at der findes en langsigtet model for inklusion af sunnier og kurdere i magtstrukturerne. I den sammenhæng bør Danmark og EU fastholde støtten til premierminister Abadi og dennes reformdagsorden. For så vidt angår Irak-strategien lægger Danmark vægt på vigtigheden i at sikre en fælles EU-tilgang til Irak, netop som situationen i landet ændrer karakter med befrielsen af de ISIL-kontrollerede områder.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Irak har senest været forelagt Folketingets Europaudvalg til orientering den 14. juni 2017.

2. Mellemøsten

KOM-dokument foreligger ikke.

Nyt notat.

1. Resumé

På rådsmødet (udenrigsanliggender) den 11. december 2017 forventes en overordnet drøftelse af den seneste udvikling i Mellemøsten-regionen, herunder intensivering af rivaliseringen mellem Iran og Saudi Arabien, som bl.a. påvirker situationen i Libanon og Yemen.

2. Baggrund

En række større politiske begivenheder har over den seneste periode udspillet sig i Mellemøsten. Lørdag den 4. november 2017 erklærede den libanesiske premierminister Saad Hariri under et besøg til Riyadh sin afgang fra premierministerposten. Hariris afgang blev bredt tolket som et forsøg fra saudisk side på at svække Irans indflydelse i Libanon. Samme dag blev et ballistisk missil affyret fra Yemen mod lufthavnen i Saudi-Arabiens hovedstad Riyadh. Angrebet blev afværget og førte ikke til større skade. Den iransk-støttede Houthi-bevægelse i Yemen tog efterfølgende ansvar for missilangrebet.

Begivenheder skal ses i lyset af den intensiverede rivalisering mellem de to regionale stormagter, det sunnitiske Saudi Arabien og det shiitiske Iran, der forsøger at øge deres indflydelse i regionen. Magtkampen sker ikke alene i Libanon og Yemen, men har også trådt til andre konflikter i regionen såsom Irak og Syrien.

Hariri, som har tætte forbindelser til Riyadh, er siden vendt tilbage til Beirut og har trukket sin opsigelsesbegæring tilbage. EU har udtrykt støtte til Libanons suverænitet og integritet og advaret mod ekstern indblanding i landet.

Efter missilaffyringen lukkede den saudisk-ledede koalition i Yemen-konflikten Yemens lufthavne, havne og landegrænseovergange. Blokaden, der siden er blevet lettet, har bidraget til en forværring af den i forvejen kritiske humanitære situation i Yemen. EU og FN har opfordret til en akut genoprettelse af den humanitære og kommercielle adgang til Yemen og genoptagelse af de FN-ledede fredsforhandlinger.

Begivenhederne i både Libanon og Yemen, der kommer i tillæg til blokaden af Qatar siden juni 2017, viser en eskalering i det allerede anspændte forhold mellem Iran og Saudi-Arabien. Man har fra europæisk side opfordret til deeskalering og understreget vigtigheden af stabilitet i regionen.

3. Formål og indhold

På rådsmødet (udenrigsanliggender) den 11. december 2017 ventes der en overordnet drøftelse af den seneste udvikling i Mellemøsten-regionen og magtkampen mellem Iran og Saudi Arabien, herunder først og fremmest den aktuelle situation i Libanon og Yemen.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

5. Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant.

6. Gældende dansk ret

Ikke relevant.

7. Konsekvenser

Drøftelsen af Mellemøsten forventes ikke at have konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet, erhvervslivet eller beskyttelsesniveauet.

8. Høring

Sagen har ikke været sendt i høring.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Der forventes generel enighed om nødvendigheden af deeskaleringen i det anspændte forhold mellem Iran og Saudi-Arabien. Vedrørende Libanon forventes en fortsat enighed om vigtigheden af at bakke op om Libanons suverænitet og integritet. Der forventes desuden enighed om nødvendigheden af fortsat at understrege det akutte behov for, at alle havne åbnes for import og for livreddende nødhjælp til Yemens befolkning.

10. Regeringens foreløbige generelle holdning

Fra dansk side lægges der vægt på, at EU fastholder støtten til Libanons stabilitet og suverænitet. Ligeledes er det en prioritet, at EU og det internationale samfund lægger pres på den saudisk-ledede koalition for en fuld ophævelse af blokaden rettet mod Yemens havne og lufthavne og facilitering af den humanitære og kommercielle adgang til Yemen.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Mellemøsten har senest været forelagt Folketingets Europaudvalg til orientering den 3. marts 2017.

3. EU's forhold til Thailand

KOM-dokument foreligger ikke.

Nyt notat.

1. Resumé

På rådsmødet (udenrigsanliggender) den 11. december 2017 forventes vedtaget nye rådskonklusioner om EU's forhold til Thailand. Rådskonklusionerne ventes at ophæve de hidtidige restriktioner ift. bilaterale højniveaumøder mellem EU's medlemslande og Thailand samt opfordre Kommissionen til at genoptage forhandlinger på teknisk niveau om en EU-Thailand frihandelsaftale. EU indførte restriktionerne på højniveaumøder efter militærkuppet i Thailand i 2014. Ophævelsen af restriktionerne vil muliggøre, at EU-landene kan holde møder på ministerniveau med thailandske mødepartnere, herunder føre en kritisk dialog med styret.

2. Baggrund

Efter militærkuppet i Thailand i 2014 indførte EU restriktioner i relationerne mellem EU og Thailand (de såkaldte "rules of engagement"), som bl.a. suspenderede bilaterale møder på politisk niveau i et forsøg på at presse regeringen til at genindføre demokrati og forbedre menneskerettighedssituationen i landet.

Efter den populære Kong Bhumibols kremering i oktober 2017 går Thailand ind i en ny politisk fase. Den nye forfatning styrker Kongens magt og forlænger militærjuntaens politiske indflydelse, men premierministeren meddelte i forbindelse med sit besøg i Det Hvide Hus i oktober 2017, at der vil blive gennemført valg til parlamentet i november 2018. Det er uvist, om kroningen af Kong Vajiralongkorn kan ventes gennemført inden et sådant valg. Der er fortsat restriktioner af bl.a. ytrings- og forsamlingsfriheden, og der slås hårdt ned på visse kritiske politiske ytringer, ligesom sager om majestætsfornærmelse fortsat straffes hårdt. De politiske partier presser på for at få ophævet restriktionerne, så forberedelserne til valget kan komme i gang.

Som en effekt af afkølingen af forholdet til bl.a. EU har Thailand i stigende grad orienteret sig mod Kina og Rusland. Andre tredjelande har derfor hen ad vejen anlagt en mere pragmatisk, dialogbaseret tilgang. En større gruppe EU-lande har også presset på for en opblødning af EU's nuværende "rules of engagement" og særligt en lempelse af restriktionerne på bilaterale højniveaumøder. Argumenterne for en lempelse af restriktionerne er, at for at kunne påvirke Thailand i en positiv retning på demokrati- og menneskerettighedsdagsordenen, er det nødvendigt for EU at føre en kritisk dialog på højt niveau. Samtidig peges på de aktuelle positive tendenser, som udsigten til parlamentsvalg, bekendtgørelsen af to ud af i alt fire såkaldte 'organiske' love om hhv. valgkommissionen og de politiske partier, samt militærets beslutning om at udfase retsforfølgelser af civile ved militære domstole er udtryk for. Dertil peges der på det forhold, at EU's manglende engagement har medført større spillerum for andre lande, herunder særligt Kina, til at øge deres indflydelse i Thailand.

EU og Thailand har gennemført drøftelser på embedsmandsniveau, og en delegation fra EU har for nyligt aflagt besøg i Bangkok for bl.a. at vurdere og drøfte de nylige positive skridt fra thailandsk side med centrale thailandske aktører. Rådskonklusionerne lægger bl.a. på den baggrund op til en ophævelse af restriktionerne vedr. højniveaumøder samt en opfordring til Kommissionen om at genoptage forhandlinger på teknisk niveau om en EU-Thailand frihandelsaftale. Der er således lagt op til en opblødning af EU's forhold til Thailand, idet en

egentlig normalisering af relationerne dog endnu ikke er på tegnebrættet. Det understreges i rådskonklusionerne, at en fuld normalisering af forholdet mellem EU og Thailand først vil komme på tale, når en civil regering efter valget har overtaget regeringsmagten efter militærjuntaen. Det vurderes, at flertallet af EU's medlemslande støtter den gradvise opblødning af restriktionerne, som EU lægger op til igennem vedtagelsen af nye rådskonklusioner.

3. Formål og indhold

Rådskonklusionerne indeholder en ophævelse af restriktionerne vedr. højniveaumøder samt en opfordring til Kommissionen om at genoptage forhandlinger på teknisk niveau om en EU-Thailand frihandelsaftale. Rådskonklusionerne vil være en opblødning af EU's nuværende forhold til Thailand, og fastholder en gradvis tilgang, men endnu ikke en fuld normalisering.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

5. Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant.

6. Gældende dansk ret

Ikke relevant.

7. Konsekvenser

Vedtagelsen af rådskonklusionerne forventes ikke at have konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet. Vedtagelsen af rådskonklusionerne vil genåbne muligheden for ministerbesøg, herunder f.eks. eksportfremstød med ministerdeltagelse og lignende, som kan styrke det økonomiske samarbejde mellem Danmark og Thailand.

8. Høring

Sagen har ikke været sendt i høring.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Det forventes, at flertallet af EU's medlemslande støtter den gradvise opblødning af restriktionerne.

10. Regeringens generelle holdning

Der kan fra dansk side støttes op om rådskonklusionerne, herunder lempelsen af restriktionerne på bilaterale højniveaumøder.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg.

Sagen har senest været forelagt Folketingets Europaudvalg til orientering den 20. juni 2014.